

Володимир Горбулін

**ХРОНІКИ
ПЕРЕДБАЧЕНЬ:
2006—2017**

Харків
«Фоліо»
2017

УДК 32(477)
ББК 66 (4Укр)
Г67

Художник-оформлювач
В. М. Карасик

Горбулін В. П.

Г67 Хроніки передбачень: 2006–2017 / В. П. Горбулін, худож.-оформлювач
В. М. Карасик. — Харків: Фоліо, 2017. — 255 с.
ISBN 978-966-03-7938-1.

«Хроніки передбачень» є збіркою новел, які створювались понад десятиріччя. І тому їх сукупна цінність значно вища, ніж кожної окремо. Зібрані разом, вони нагадують «віртуальну екскурсію» у другу половину історичного періоду незалежності України і водночас надають унікальну можливість наживо торкнутись до майбутнього.

Кожна окрема новела вже публікувалася. Автор обережно попереджав про загрози, про «братів-ворогів», врешті-решт про війну. Кожен, хто зумів почути автора, був забезпечений, бо наперед поінформований. Але чи всі почули? Чи всі, хто почув, повірили? Чи всі, хто повірив, запобігли небезпеці? Чи таким неспростовним є твердження про відсутність пророків у своїй країні?

З точністю, притаманною доктору технічних наук, автор конструє архітектуру найновітнішої історії світу і водночас з високою журналістською майстерністю проводить цікаві історичні паралелі, створюючи дизайн майбуття. Для тих, хто звик до беззаперечної логіки, когнітивні конструкти Володимира Горбуліна стануть бездоганним «геополітичним кресленням». Ті, хто більше звик довіряти почуттям, матимуть змогу відчутти емоційне сприйняття гібридного світу «від Горбуліна».

Для декого автор книги буде однодумцем, для інших — палким опонентом. Втім «Хроніки передбачень» є запрошенням не лише до інтелектуального дискусійного клубу, але перед усім — до співучасті у творенні майбутнього світоустрою.

УДК 32(477)
ББК 66 (4Укр)
Г67

ISBN 978-966-03-7938-1

© В. П. Горбулін, 2017
© В. М. Карасик, художне оформлення, 2017

Про Автора, або замість вступу	5
УКРАЇНСЬКИЙ ФРОНТ	
«ЧЕТВЕРТОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ»	19
БЕЗПЕКА—2010	31
КОНКІСТАДОР У ПАНЦИРІ ЗАЛІЗНИМ	49
ВЕЛИКИЙ СУСІД ВИЗНАЧИВСЯ. ЩО УКРАЇНІ РОБИТИ ДАЛІ?	57
КАМО ГРЯДЕШИ	73
УКРАЇНА НА РОЗЛОМІ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ	77
«ГІБРИДНА ВІЙНА» ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ РОСІЙСЬКОЇ ГЕОСТРАТЕГІЇ РЕВАНШУ	81
У ПОШУКАХ АСИМЕТРИЧНИХ ВІДПОВІДЕЙ: КІБЕРПРОСТІР У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ	95
ВІЙСЬКОВО-ЯДЕРНИЙ ТУПИК: УКРАЇНСЬКИЙ ВАРІАНТ	105
П'ЯТЬ СЦЕНАРІЇВ ДЛЯ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКИХ ВІДНОСИН	117
«ЧОРНА ДІРА»: НЕСКІНЧЕННИЙ ТУПИК УРЕГУЛЮВАННЯ	131
ЧИ Є ЖИТТЯ ПІСЛЯ МІНСЬКА?	147
ГІБРИДНА ВІЙНА: ВСЕ ТІЛЬКИ ПОЧИНАЄТЬСЯ...	163

«2017-Й: ДАЛІ БУДЕ...»	179
ТОЧКА БІФУРКАЦІЇ	191
ХИТРОМУДРА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ НОВОГО СВІТОПОРЯДКУ	203
«ОСЬ БУДИНОК, ЯКИЙ БУДУЄ ТРАМП...»	219
ЄВРОПА І «ЗАПЕРЕЧЕННЯ»: РЕАЛІЗМ ПРОТИ БОДЛЕРА	231
«ЦІННОСТІ СУСПІЛЬСТВА» І «ГІБРИДНИЙ МИР»: КРИЗА ЛЮДЕЙ ЗАХИСТУ	243

ПРО АВТОРА, АБО ЗАМІСТЬ ВСТУПУ

Передбачення майбутнього має спиратися не на пророкування і прикмети, а на мудрість.

Марк Туллій Цицерон

Від народження він має найбільший скарб — Мудрість.

Його незмінна і незрадлива подруга — Логіка, яка завжди суперничає з Інтуїцією. Ці дві дами — Логіка й Інтуїція — ведуть безпервну жорстку боротьбу. Він вважає, що інколи інтуїція його зраджує, але це не так. Просто логіка діє спритніше і вправніше.

Його кращий друг — Гумор, а незмінний супутник — Артистизм.

Він з дитинства ніколи не дивиться під ноги, його очі завжди шукають неба або зазирають за обрій.

Його спогади схожі на прискорювачі космічних ракет, а кожна з думок — на потужний орбітальний корабель. Але водночас він вміє прощатись із минулим, вміє «давати йому спокій».

Він вміє жити сьогоднішнім, але його головний герой — Майбутнє.

Він — Володимир Павлович Горбулін.

* * *

Здається, що ще за два роки до того як у щотижневнику «Дзеркало тижня» з'явилась перша стаття В.П. Горбуліна (2001 р.), Юлія Володимирівна Мостова вже дещо знала наперед. Втім, це не дивно, бо, з одного боку, аналізуючи сьогоднішнє, вона і як журналіст, і як

головний редактор завжди «тримає під прицілом» день завтрашній, а з іншого — вона вже у 1999 році в один з найскладніших моментів життя Горбуліна¹ не лише гостро і відверто змалювала його політичний бекграунд, але і віртуозно просканувала його як особистість:

Для декого Володимир Горбулін був великим і могутнім Гудвіном, для декого — ідеологом усіх інтриг, і для дуже малого числа людей він був людиною, зшитою з комплексів.

Володимир Горбулін завжди був одинаком, і не виключено, що до такого поняття як «команда» він ставився з тією ж гидливістю, як до поняття «зрівнялівка». Але це не завадило йому за п'ять років до невпізнанності змінити очолювану ним службу.

... незважаючи на свою прозахідну орієнтацію, Володимиру Горбуліну ... вдавалося розплутувати ряд проблем і на російському напрямку.

... він вмів бути таємничим і в той же час максимально відкритим і доброзичливим.

... він має привабливий сплав езуїтського підступності і рудиментів шістдесятника.

Юлія Мостова

Тоді ж Ю.В. Мостова припустилась думки, що «...Горбулін може вийти на пенсію и дати волю усьому пережитому в мемуарах». Зрозуміло, що то було навіть не теоретичне припущення, скоріше навпаки. Між рядків звучало попередження: «Панове, чекайте! І хвилюйтесь, бо він буде писати».

Він продовжував жити. Жити на повні груди. Попри все. І давати волю, але не пережитому, а прийдешньому. На сцені «Дзеркала тижня» з'явився новий образ.

Пазли склалися. Контакт спрацював. «Дзеркало тижня» збагатилось Автором, Горбулін знайшов свою публіцистичну сцену. Гучність статей Горбуліна ставала дедалі потужнішою.

¹ Юлія Мостова. БОЛІВАР не виносить ОБОХ. 1999 р. https://zn.ua/ARCHIVE/bolivar_ne_vynosit_oboih.html

В інтерв'ю дев'ятирічної давності щотижневику «Події і люди»¹ Юлію Мостову спитали, чи не розчарувалась вона у своїй професії? Адже сьогодні про що не пиши — жодної реакції. «Мовляв, говоріть, говоріть, ви нам не заважаєте».

Юлія Володимирівна тоді відповіла: «Це складне випробування, коли сигнал йде в нікуди. За часів Кучми, коли наша газета була дисидентською (я не можу сказати, що вона була опозиційною, тому що давала уявлення і про якість опозиції), було відчуття дотику стінобитних знарядь і стіни. Відчувався момент удару і реакції на нього. Це була складна боротьба, але її результати були відчутні — їх апогеєм став Майдан. Зараз же, незалежно від того, який колір знаходиться при владі, є відчуття дотику стінобитних знарядь з якоюсь консистенцією, в яку це знаряддя входить абсолютно без наслідків для неї».

Звісно, за дев'ять років склад інгредієнтів «консистенції» суттєво змінився. Складно говорити, став він кращим чи гіршим, він стан іншим. Змінилось і «знаряддя». Тому наразі є обережне враження, що окремі статті В.П. Горбуліна змінили ситуацію. Його статті-передбачення мають суттєвий багатопротильний вплив: для когось він схожий на дію антибіотика, для когось — на «вітамін для розуму», а хтось сприймає це як променеу терапію. Горбулін вмів «зачепити за живе». Його критикують. Часто необгрунтовано, інколи емоційно, дехто — аби «блиснути інтелектом» з пафосною фразою «я з Горбуліним не згоден». Лише подеколи критика буває виваженою і конкретною. Такою, наприклад, сам Горбулін визнав детальний розбір його «Точки біфуркації» Аналітичною редакцією EADaily².

Як би там не було, але його читають. Практично кожного разу, після виходу його статей заголовки засобів масових комунікацій починаються приблизно однаково: «В мережі ажіотаж навколо статті...». Кожна стаття отримувала величезний резонанс: сотні відгуків, тисячі переглядів на порталі «ZN», «підірвані» соцмережі, бурхливе обговорення у засобах масових комунікацій...

¹ http://sobytiya.net.ua/archive,date-2008_07_21,article-yuliya_mostovaya_normalnue_jenschin/article.html

² <https://eadaily.com/ru/news/2016/07/07/minsk-2-letu-2016-goda-tochka-bifurkacii-obnovlennyy-plan-gorbulina-ot-gluhoj-oborony-k-napadeniyu>

БЕЗПЕКА-2010

Володимир Горбулін

15 грудня 2006 р.

<http://gazeta.dt.ua/ARCHIVE/bezpeka-2010.html>

У травні 2006 року на розгляд Верховній Раді було подано проект Закону «Про основи внутрішньої та зовнішньої політики», у червні — законопроект «Про внесення змін до Закону «Про основи національної безпеки України». До цього часу не відбулося жодного читання цих, без перебільшення, найважливіших для держави законопроектів.

Справді, напруженість і конфліктність ситуації всередині України відтягує на себе левову частку політичної енергії. Влада захоплена війною повноважень, і до стратегічних рішень та масштабних завдань у неї просто не доходять руки. Цьому сприяють як об'єктивні (недосконалість зміненої Конституції), так і суб'єктивні (одвічна схильність українських політиків конкурувати за всю повноту влади) причини. Очевидно, процес розгляду та ухвалення зазначених законопроектів буде дуже складним і тривалим. І на виході країна не обов'язково отримає ефективну й детально опрацьовану систему національної безпеки та адекватні орієнтири зовнішньої політики. 15-річна історія незалежності України майже привчила суспільство вдовольнятися поверховими законами, ухваленими в результаті поверхових же компромісів. Однак сучасний світ являє собою дуже агресивне середовище з непередбачуваними сценаріями розвитку. І Україна в цьому світі виглядає практично беззахисною країною із застарілою концепцією національної безпеки і, м'яко кажучи, суперечливою зовнішньою політикою.

Ми подаємо першу доповідь Українського форуму «Безпека-2010». Авторський колектив під керівництвом Володимира Горбуліна про-

понує своє бачення ключових тенденцій світової політики та потенціалу їхнього впливу на безпеку України, перспективи економічного та гуманітарного розвитку. Ця доповідь створювалася в полеміці між учасниками Українського форуму. Маючи різні погляди на проблеми національної безпеки, ми запрошуємо до обговорення всіх зацікавлених людей — політиків, державних діячів, експертів, учених. Упевнені, це посприє появі нової якості роботи над базовими стратегічними документами. Адже громадянське суспільство народжується в дискусії з центральних питань національного порядку денного.

РАДА УКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ

Сучасний світ стрімко змінюється, і ці зміни однаково відчутні й небезпечні і для традиційно слабких, уразливих держав, і для благополучних країн так званого «золотого мільярда». Основним трендом сучасності, що несе світу ці зміни, є глобалізація. Точніше, її специфічні ефекти у сфері економіки, міжнародних відносин, екології, гуманітарного розвитку. Ці ефекти досить цікаві для того, щоб приділити їм окрему увагу в нашій доповіді.

ПРОНИКНІСТЬ КОРДОНІВ І ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Багато дослідників і, на жаль, небагато державних діячів дедалі частіше говорять про те, що кордони між окремими країнами поступово втрачають своє традиційне значення, стають проникними і здебільшого виконують функції сполучення територій із різними митними та політичними режимами.

Зростаюча умовність державних кордонів загрожує тотальним переглядом системи міжнародних гарантій територіальної цілісності та недоторканності. Для молодих незалежних держав це один із ключових викликів в утвердженні суверенітету. Україна, в умовах невирішеності територіальних питань із Росією — щодо договірно-правового оформлення україно-російського кордону в Азовському морі і Керченській протоці — та Румунією — з приводу делімітації континентального шельфу та особливих економічних зон у Чорному морі, перебуває в зоні підвищеного ризику.

Характерною ознакою світового суспільно-політичного розвитку стають процеси дезінтеграції та фрагментації національних держав, активізація етнічного націоналізму та сепаратизму. Світова спільнота поступово змінює ставлення до проблем територіальних претензій і правового врегулювання кордонів, відкриваючи перспективу, наприклад, «косовському прецеденту». Державність Косова, сформована з використанням нових інструментів міжнародної політики, є ще не закріпленою де-юре, але де-факто вона вже дала привід говорити про визнання світовою спільнотою й інших квазідержав: Південної Осетії, Придністров'я, Абхазії, Нагірного Карабаху. Реалізація цього сценарію для України, можливо, загрожуватиме посиленням відцентрових тенденцій.

Прозорість кордонів призводить до того, що дедалі серйознішим викликом світовій стабільності стає масова міграція з бідних країн в «ельдорадо» процвітаючого західного світу. За деякими підрахунками, до 2025 року мігранти можуть скласти 25–50 % населення Північної Америки, ЄС і Японії, не маючи при цьому повних політичних і соціальних прав корінних громадян. Ускладнення соціально-етнічної ситуації в зоні світової стабільності, сформованої країнами «золотого мільярда», будь-якого моменту може здетонувати, і це буде вибух воістину планетарного масштабу. Однак уже в найближчій перспективі Україна, розташована в центрі одного з найбільших міграційних маршрутів Азія—Європа, відчуватиме дедалі серйозніші труднощі в контролі потоків міграції.

ЛІНІЇ СВІТОВОГО РОЗКОЛУ

Одним з найочевидніших конфліктів світового масштабу сьогодні є ціннісне, геополітичне і цивілізаційне протистояння ісламського та західного світів. Після 11 вересня 2001 року світ заговорив про початок Четвертої світової війни — війни цивілізацій — із використанням принципово нової тактики, зброї, інформаційних технологій.

Найсерйознішу загрозу для міжнародної системи безпеки та спокою окремих держав створює глобальна терористична мережа з її активним прагненням отримати доступ до новітніх ядерних, біологічних, бактеріологічних, інформаційних технологій, особливо небезпечних в умовах тотальної відкритості сучасного суспільства.

Не менш явна та загрозна тенденція — неконтрольоване поширення ядерних технологій, зброї масового ураження та засобів її доставки. Як приклад можна навести ситуацію з Північною Кореєю. Проблема полягає не в тому, що ця країна скористається ядерною зброєю, хоча така перспектива досить реальна, а в тому, що вона може її продавати. Додаткова небезпека криється тут і в тому, що створення ядерної зброї Північною Кореєю та Іраном може призвести до відповідного поновлення ядерних програм Японією, Південною Кореєю та ін. За прогнозами, до 2020 року число «ядерних держав» сягне 10–12. Також зберігається імовірність передачі ядерної зброї терористичним організаціям, наприклад, по лінії Іран—«Хезболла». Даний факт свідчить про ослаблення військового диктату західних країн зразка 50-х років ХХ століття.

Водночас західний світ уже далеко не такий монолітний, як в епоху Холодної війни. Сьогодні США явно не зацікавлені в тому, щоб об'єднана Європа стала самостійним військово-політичним гравцем світового рівня. При цьому самі Сполучені Штати переживають безпрецедентне падіння популярності в міжнародній спільноті, багато в чому спровоковане воєнними діями на Балканах і в Іраку. Натомість Європейський Союз також вступив

у чорну смугу зниження темпів економічного розвитку, міграційних проблем і поступового згасання інтеграційного імпульсу, про що свідчить недавній провал голосування з приводу загальноєвропейської Конституції. У результаті зайняті переважно власними проблемами «стара Європа» і США відчують значні труднощі у формуванні консолідованої військової політики та стратегії безпеки.

Крім цивілізаційного розколу, у світі стрімко поглиблюється прірва між багатими і бідними країнами. Фактично відбувається процес «пролетаризації» країн третього світу внаслідок перенесення туди важкої промисловості з країн першого світу. Це призводить до перетворення країн-націй на держави-класи, поширення ментальності робітничого класу на переважну більшість населення країн третього світу.

Світові ресурси завжди будуть притягатися багатими країнами і перетікати в них. У доступній для огляду перспективі у країнах, що розвиваються, так і не відбудеться довгождане посилення і процвітання середнього класу. За оцінками ООН, до 2025 року 7,8 млрд жителів планети, тобто абсолютна більшість — 90 %, належатимуть до третього світу. Крім іншого, це може остаточно підірвати віру в міф про універсальність західних цінностей лібералізму і демократії, викликати новий сплеск політичної активності незахідних суспільств, зокрема у вигляді ісламського фундаменталізму.

Водночас істотно погіршиться становище середнього класу й у країнах «золотого мільярда». За різке збільшення розміру середнього класу, що став однією з основ стабільності цих країн, доводиться розплачуватися підвищенням вартості продукції, зростанням інфляції й серйозною затримкою процесів накопичення капіталу. Тому період до 2030 року позначиться спробами зменшити як відносний, так і абсолютний розмір середнього класу за допомогою демонтажу соціальної держави, скорочення держбюджетів тощо. Проте освічений і звичний до комфорту середній клас навряд чи пасивно погодиться зі своєю пролетаризацією і маргіналізацією. Соціальні бунти у світовому масштабі — це більш ніж серйозно.

БЕЗПЕКА УКРАЇНИ—2010

Україна, з огляду на особливості її геополітичної й політичної географії, є своєрідним резонатором міжнародних процесів. Цей факт був очевидним на початку становлення державності і суверенітету України. Очевидний він і сьогодні. Проте досі нашій країні не вдалося реалізувати грамотну стратегію запобігання відповідним ризикам і використання переваг. Визначення зовнішньополітичного курсу, який би цілком відповідав національним інтересам України, водночас гарантуючи безпеку і спираючись на підтримку населення, — доленосне завдання, що стоїть перед нашою країною. Але в яких координатах Україна має знайти своє майбутнє — прийняти європейську концепцію нейтральності, увійти у військово-політичний союз чи обрати виключно свій шлях?

НЕЙТРАЛІТЕТ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКОЮ МОДЕЛЛЮ

Неприєднання України до міжнародних військових блоків і забезпечення обороноздатності власними силами, спираючись на базовий принцип недоторканності території нейтральної країни, відкриває перед Україною ряд привабливих перспектив. На нейтральну Україну перестане тиснути геостратегічний російсько-американський конфлікт із приводу членства в НАТО. Буде створено реальні можливості використання стратегічних транзитних переваг України і, відповідно, оздоровиться атмосфера енергетичного діалогу з Росією. Інтеграція України у світовий економічний простір здійснюватиметься на основі вигіднішої нашої участі в міжнародному поділі праці.

Проте врахування негативних чинників, а воно необхідне, викликає стриманість в інтегральній оцінці цього варіанта. По-перше, Україна геополітично розташована «між двома вогнями», між зонами впливу могутніх військових блоків. І в разі теоретично можливого військово-політичного протистояння на континенті становище нейтральної України може виявитися неприпустимо складним. Можливість такого розвитку подій не така вже й низька, з огляду на зростання військово-політичної нестабільності і конфліктності у світі, активність міжнародних терористичних угруповань та нову гонку озброєнь. Сьогодні оборонна промисловість України може виробляти озброєння і військову техніку лише в обсязі 5 % від необхідного. Реструктуризація оборонної промисловості на найближчу перспективу — непідйомне завдання для економіки України. Тому правовому закріпленню нейтрального статусу України мають передувати швидкі і якісні реформи в економіці та ВПК.

ПОСИЛЕНИЙ НЕЙТРАЛІТЕТ

З огляду на чинники «за» і «проти» набуття Україною нейтрального статусу, можна було б розглядати варіант нейтралітету, по-

силеного протекціонізмом окремих держав та союзів, наприклад, юридичним Договором про забезпечення гарантій військової безпеки України з боку США, НАТО і Росії. Але для цього НАТО має відмовитися від подальшого розширення на Схід, а США і Росія — від використання України з метою реалізації своїх геостратегічних інтересів. Каменем спотикання при реалізації такого варіанта, як і у разі нейтрального європейського статусу, стане питання про виведення з території України військово-морської бази Росії, оскільки ненадання території — ключова вимога до юридично нейтральної країни.

ПОЗАБЛОКОВІСТЬ

Як одна з можливих альтернатив для України може розглядатися позаблоковий статус без права на нейтралітет, підтриманий Договором про гарантії військової безпеки України з боку провідних ядерних країн. У такому разі Україні доведеться орієнтуватися лише на власні сили, без права стати членом будь-яких військово-політичних союзів і без забезпечення основного права нейтральної країни — недоторканності її території. Проте Україна одержить певні зовнішні гарантії військової безпеки від країн-гарантів.

Перші кроки до такого Договору вже було зроблено 1994 року під час підписання «Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї», також відомого як Будапештський. Проте Меморандум — це політичний документ, що не має юридичної чинності, як, наприклад, стаття 5 Положення про колективну оборону НАТО.

Успіх у набутті Україною позаблокового статусу залежатиме від її наполегливості під час обговорення політичних, військово-політичних та економічних ініціатив на міжнародному рівні. Не виключено, що головною перешкодою на цьому шляху стане проблема забезпечення військової безпеки України власними силами.

УКРАЇНА НА РОЗЛОМІ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

Володимир Горбулін, Олександр Литвиненко

22 травня 2014 р.

<http://gazeta.dt.ua/internal/ukrayina-na-rozloomi-globalnoyi-sistemi-bezpeki-.html>

Система міжнародної безпеки за останні роки неодноразово піддавалася серйозним випробуванням, оскільки світ стрясали економічні кризи, соціальні революції та природні при цьому військові конфлікти. Система скрипіла, хиталася, але все-таки трималася.

У моєму уявленні її можна порівняти з багаторівневою ієрархічною системою. На вершині цієї піраміди (така асоціація досить доречна) до 2000 р. перебували США. У першому десятилітті ХХІ ст. піраміда набирає усіченої конфігурації, оскільки потуга, сила та вплив дедалі більше переміщуються із Заходу на Схід. Проте і в усіченому варіанті на її вершині впродовж ще не менше 20 років перебуватимуть лише США, але вже в іншій якості.

Сьогодні США — не гегемон, а просто світовий лідер, тобто від глобальної всемогутності вони перейшли до глобальної переваги. Слід просто пам'ятати: політична й економічна системи США сконструйовані так, що внутрішня стабільність у цій країні нерозривно пов'язана з їхнім домінуванням у світі.

Так, є близько 17 трлн дол. національного боргу, є соціальна несправедливість і нерівність, але є й 600—700 млрд військового бюджету щорічно та велика технологічна перевага у галузі створення ОВТ. І все-таки, попри цю перевагу, США однак доведеться потіснитися на усіченому майданчику міжнародної безпеки.

Найближче до них перебуває Китай. (Експерти прогнозують, що Китай за ВВП наздожене США вже до 2020 р., а не до 2030-го,

як прогнозувалося раніше. Вражають цифри військового бюджету Піднебесної — у 2013 р. вони наблизилися до 110 млрд дол., а наступного року будуть вищі, ніж у восьми найбільших країн НАТО, за винятком США).

Нижче Китаю в ієрархічній піраміді (а вона асиметрична) перебувають ЄС і Росія, потім Індія та Бразилія, а ще нижче — потужні регіональні центри, такі як ПАР, Індонезія, Туреччина.

Я не можу описати всю світову ієрархію та визначити на ній точне місце України. Думаю, воно ближче до основи піраміди. Загалом, це було б непогано, легше загубитися, якби не одне «але».

У геополітиці місце держави визначають зовнішня політика, міжнародні відносини та географічне оточення. Отже, з територією нам не пощастило. Ми опинилися на зламі геополітичних інтересів Росії та Заходу.

А тому, хоч би в якому напрямі розвивалася система міжнародної безпеки, немає такого сценарію, при якому майбутні ризики та загрози оминули б Україну. Чому я не згадував існуючі? Тому що піраміду глобальної безпеки ніби оперізували і робили її стійкою системи міжнародних договорів: статутні документи ООН, Гельсінські угоди 1975 р. з безпеки та співробітництва. Для України додатково — Будапештський меморандум 1994 р., Великий договір із Росією 1997 р., Хартія про особливе партнерство з НАТО 1996 р. Всі ці та багато інших міжнародних угод Російська Федерація фактично дезавувала.

Стійкою залишається тільки частина піраміди, де сегменти об'єднані у військово-політичні союзи. Загалом же піраміда дедалі більше нагадує Пізанську вежу. Чи впаде? Великою мірою залежить від розвитку російсько-українських відносин.

Свого часу розпад Югославії дозволив розвести країни по своїх національних квартирах із різним за масштабом застосуванням зброї, але загрози світового конфлікту не було, і про ядерну зброю ніхто не згадував.

Кримська криза змінила ситуацію. Якщо кілька місяців тому найгарячішими точками на планеті вважали Сирію, перманентно Іран та Північну Корею, то сьогодні координати світового конфлікту вперше проявились у Східній Європі так, як це вже було і в 1914-му та 1939 р.

Анексія Криму та організація бойових дій на Південному Сході України з боку РФ свідчать про початок переформатування пострадянського простору силовими методами та формування нових кордонів РФ.

Україна сьогодні тестова країна для діючої стратегії президента Путіна. Його план — створення нової Росії шляхом військового захоплення територій колишніх радянських республік. Оскільки Україна — перший етап, то від його розвитку залежить і подальша корекція дій Москви.

Сьогодні назріла гостра необхідність термінового створення нових правил безпеки у світі. Причини: 1) високий ризик застосування зброї масового знищення однією зі сторін конфліктів (північні голоси вже звучать у Державній думі); 2) масова гонка озброєнь, поява великої кількості регіональних конфліктів і тіньовий перехід до стану підготовки нової світової війни.

Така ситуація породжує необхідність скликання та проведення зустрічі ключових держав (насамперед США, Росії, Китаю, ЄС) під умовною назвою «Ялта-2». Мета — визначення логіки в контексті безпеки щодо подальшого розвитку глобальної системи міжнародних відносин. Наприклад, не повинно бути повернення до багатопольярного світу, в якому Росія — один із ключових регіональних гравців, але діє в умовах західної міжнародної ізоляції. Тому, якщо «кримський механізм анексії» не отримає достойної відповіді на рівні ОБСЄ, НАТО, ООН, а також окремих світових держав, розпочнеться повільне занурення у некерований хаос. І все це на ґрунті економічних, соціальних, екологічних та сировинних проблем.

Що потрібно робити?

Нинішній каркас міжнародної безпеки становлять: неефективна ООН (через право вето в Раді безпеки), формалізована ОБСЄ (Росія не вперше порушує базові принципи її діяльності) і НАТО, яке не визначилося у своїй глобальній стратегії.

Першим кроком реформування чинної системи має стати зняття права вето у РБ ООН. Україна як країна, котра розпрощалася з третім за потужністю ядерним потенціалом і сьогодні зіштовхнулася з агресією проти власної незалежності з боку ядерної держави-гаранта, має право стукати туфлю на трибуні ООН. Стукайте, навіть якщо не відчиниться.

